

УДК 355.337.2 : 329(477)

Галина **Мельничук**

доцент кафедри історії мистецтва
та гуманітарних наук КІПДМ ЛНАМ,
кандидат історичних наук

Волонтерство та його розвиток в умовах вищого навчального закладу

Анотація. У статті проаналізовано характерні особливості волонтерства, його розвиток у вищих навчальних закладах в Україні та за кордоном. Визначено, що важливим ресурсом волонтерства в Україні є студентська молодь. Окреслено напрями діяльності волонтерів та необхідність вжиття комплексу невідкладних заходів щодо їх підтримки державними інституціями.

Ключові слова. Волонтерство, добродійність, вищий навчальний заклад, Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв, соціокультурна сфера, студенти.

У сучасному світі досить поширеним є явище волонтерства, зокрема серед викладачів та студентської молоді.

Різноманітність напрямів, форм та методів волонтерської діяльності відкриває широкі перспективи для активізації духовного, інтелектуального та культурного потенціалу, що детермінує розвиток людини і суспільства як сьогодні, так і майбутнього. Усвідомлення майбутніми професійними митцями місця і ролі волонтерської роботи як засобу особистісного розвитку та самореалізації, самовизначення та самоствердження, як способу надання допомоги людям, які її потребують, є шляхом не тільки саморозвитку, а й професійного становлення.

Подібна багатогранність проблеми актуалізує необхідність багатопланових досліджень волонтерства як соціокультурного феномену, що набуває дедалі вагомішого значення і на загальноукраїнському, і на світовому рівнях.

Дослідники волонтерства вважають, що воно існуватиме до тих пір, поки державні структури будуть неспроможні задовольняти соціальні потреби громадян, існуватимуть категорії людей, які потребують допомоги, і тих, хто готовий цю допомогу надати [1].

Досягнення в розробці теорії та практики основ волонтерського руху в Україні та за кордоном висвітлювали: О.Безпалько, А.Капська, Р.Вайнола, І.Зверева, Н.Заверико, О.Карпенко, М.Доуел, П.Марш, Т.Рудякевич, В.Курбатова, Є.Холостова, С. Маккарлі, Р. Лінч, Л.Коваль, Г.Лактіонова, С.Попов та інші. На думку І.Зверевої, волонтерська робота — це добродійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим, особам і соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером [2, с. 284].

Як суспільний рух волонтерство виникло на Заході, а першими волонтерами були самаритяни, які надавали допомогу усім, хто її потребував. Більш упевнено можна стверджувати про виникнення феномена волонтерства вже із середини ХІХ століття. 1859 рік вважається роком виникнення волонтерського руху у світі. Саме в цей період Анрі Дюнан, відомий французький письменник-журналіст, вражений наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створити Червоний Хрест — організацію, яка б працювала на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюнаном, керуються волонтерські організації всього світу.

Деякі дослідники виокремлюють ХХ ст. як головну віху в розвитку волонтерського руху, оскільки волонтерство набуло рис масового соціального феномену. Волонтерство стало невід'ємною частиною глибоких змін у соціальній структурі українського суспільства, про що свідчать події останнього десятиліття. Держава виявилася неготовою вчасно реагувати та ефективно діяти в екстремальних умовах суспільного конфлікту, територіальної анексії та зовнішньої агресії. За таких умов українці продемонстрували вражаючу здатність до консолідації та мобілізації, вони взяли на себе вирішення найбільш гострих проблем, з якими наша держава не стикалася від часів здобуття незалежності 1991 р.: допомога біженцям із непідконтрольних українській владі територій, матеріально-технічне забезпечення силових структур, збір коштів і продовольства тощо.

У своїй первинній суті поняття «волонтерство» прийшло до нас разом зі словами «громадянське суспільство», «демократія», «громадські організації».

Без участі волонтерів важко уявити громадські організації та благодійність взагалі, без них унеможлиблюється якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу.

Держава зобов'язана стимулювати людей долучатися до громадської активності. Наприклад, у ЄС та США волонтери мають переваги при працевлаштуванні та вступі до вищих навчальних закладів. Наші сусіди, зокрема Молдова, вже давно втілили цю норму на законодавчому рівні: там при рівній кількості балів за результатами ЗНО віддається перевага абітурієнтам із досвідом волонтерської роботи.

У Європейському Союзі є чітке розуміння того, що волонтерство підвищує конкурентоспроможність і дає можливість кар'єрного зростання. Така норма може запрацювати і в Україні, оскільки міститься в зареєстрованому в парламенті законопроекті «Про молодь», згідно з яким волонтерство трактується вторинною зайнятістю молоді, а отримані волонтером навички розглядаються як важлива складова професійної орієнтації та розвитку молоді. На практиці це означає, що в облікових картках державних органів і органів місцевого самоврядування після розділу «вища освіта» має з'явитися розділ «неформальна освіта», а після розділу «трудова діяльність» волонтер зможе задекларувати свій досвід і у графі «волонтерська діяльність». Це серйозний мотиваційний стимул для волонтерів та активних громадян отримати фактичні переваги при влаштуванні на роботу в органах державної влади [3].

З появою на пострадянському просторі у 1990-х роках численних благодійних організацій, програм обміну, цільових благодійних міжнародних програм, у суспільній свідомості термін «волонтерство» оформлюється та починає сприйматися як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої, що надається фізичними особами — добровольцями з особистої ініціативи або ж від недержавної некомерційної організації.

Сьогодні організація роботи волонтерів у державних і громадських організаціях виходить на якісно новий рівень. Порівняно з минулими роками, актуалізується питання менеджменту волонтерських програм, відпрацьовуються механізми залучення волонтерів до різних напрямів громадської діяльності.

Свідченням суспільної значущості волонтерства є участь художників-волонтерів Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії

мистецтв в ініціативі «Відчути Дністер», що мала на меті налагодження комунікативного містка між середовищем мандрівників і людей із вадами слуху та мови, яка відбулася в червні 2013 року. Вони віч-на-віч конвертували в кольорове сприйняття барви-емоції, що ними пронизані п'ятдесят кілометрів-покручів дністерського ландшафту [4].

Надзвичайно потужним поштовхом у розвитку волонтерського руху в Україні стала Революція Гідності та війна на сході України. Так, ще під час Євромайдану студенти та небайдужі громадяни за власною ініціативою надавали допомогу протестувальникам. Студенти та викладачі Косівського інституту не були осторонь цих важливих суспільних подій. Вони збирали кошти, продукти харчування, побутові речі та ін., що засвідчило високий рівень їх громадянської свідомості.

Від початку збройного протистояння на Донбасі держава не могла впоратися із забезпеченням українського війська та добровольчих батальйонів. Саме волонтери ініціювали надання різноманітної допомоги захисникам України.

Значна кількість вищих навчальних закладів України почала брати активну участь у волонтерській діяльності. Зокрема викладачі та студенти Косівського інституту ПДМ ЛНАМ спільно з місцевою волонтерською групою «Свій за свого» виготовляли сухий борщ під назвою «Бандерівський» для бійців АТО. Етикетку до сухого пайка спеціально розробили на кафедрі дизайну.

В інституті створено волонтерську групу "Маскувальна сітка для АТО", до якої долучилися студенти, викладачі, активісти та небайдужі мешканці м. Косова. З їхньою допомогою було розпочато плетіння маскувальних сіток для військових потреб на сході України.

Спільно з волонтерами БФ «Свобода-Гідність-Перемога» на базі Косівського інституту 16 грудня 2017 проведено благодійне дійство «Вечорниці для фронту».

У волонтерському заході взяли участь студенти, викладачі інституту та запрошені гості. Одночасно присутні аматорські колективи виконували національно-патріотичні композиції. Загалом наліпили 7 000 вареників і разом з продуктами харчування та теплими речами, які зібрали громадою, доправили учасникам АТО на війну [5].

У рамках благодійних концепцій Фонду Києво-Печерська лавра «Культурно-духовне відродження та моралізація суспільства» і «Посилення міжнародних культурних зв'язків та розвиток культурного розмаїття», Косівський інститут виступив

співорганізатором благодійної мистецької акції «Косівська мальована кераміка — диво Гуцульщини», яка проходила в м. Київ у червні-липні 2015 року [6].

Зазначимо, що Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва налагодив співпрацю з благодійними організаціями, зокрема з Міжнародною благодійною організацією «Інформаційний центр "Зелене досьє", яка виступила співорганізатором наукових читань, етнографічних досліджень, майстер-класів та пізнавальних мандрівок, що поєднала в собі Карпатська школа «Сталий розвиток Карпатського регіону» [7].

Незважаючи на стрімкий розвиток волонтерства у вищих навчальних закладах, студентам і викладачам не вистачає досвіду у своїй роботі, тобто існує необхідність у проведенні безкоштовних тренінгів для реалізації проектів. Вирішити це питання в Україні допоможе визнання державою неформальної освіти, яка тісно пов'язана з волонтерством у питанні становлення громадянського суспільства.

1. Корнієвський О. Український волонтерський рух у контексті світового досвіду / О.Корнієвський [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/16-1436780076.pdf>
2. Авуєва І. Соціальний портрет членів соціальних рухів, громадських організацій та політичних партій // Українське суспільство — 2003. Соціологічний моніторинг / За ред. д.е.н. В.Ворони, д.с.н. М.Шульги/ І.Авуєва. — К.: Інститут соціології НАН України, 2003. — С. 281-285.
3. Крулько І. Волонтерство в Україні: як підтримати і посилити мотивацію? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/volonterstvo-v-ukrayini-yak-pidtrimati-i-posiliti-motivaciyu-.html>
4. Ініціатива «Відчути Дністер»: спільний сплав нечуючих та художників [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://provse.te.ua/2013/06/>
5. Естафету Битківських «Вечорниць для фронту» перейняв Косів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bf.svoboda-nad.org.ua/news/157>
6. Благодійна мистецька акція «Косівська мальована кераміка — диво Гуцульщини» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.kplavrafoundation.org.ua/show_article/62/»](http://www.kplavrafoundation.org.ua/show_article/62/)
7. Карпатська школа — освітній проект у вимірах сталого розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.geo.univ.kiev.ua/uk/vsi-novini/613>

ANNOTATION

Melnychuk Halyna. Volunteer Activities and their Development within the Frameworks of Higher Educational Establishment. In this article, the author provides an insight into peculiarities of volunteer activities and their development at higher educational establishments in Ukraine and abroad. She emphasizes that young students are the main resource of volunteer activities in Ukraine. She determines the activity vector of volunteering and insists that it is necessary to take prompt steps for their being supported by the state institutions.

Key words. Volunteer activities, charity, higher educational establishment, Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts of Lviv National Academy of Arts, sociocultural sphere, students.

АННОТАЦИЯ

Галина Мельничук. Волонтерство и его развитие в условиях высшего учебного заведения. В статье проанализированы характерные особенности волонтерства, его развитие в высших учебных заведениях в Украине и за рубежом. Определено, что важным ресурсом волонтерства в Украине является студенческая молодежь. Очерчено направления деятельности волонтеров и необходимость принятия комплексных неотложных мероприятий, касающихся их поддержки государственными институтами.

Ключевые слова. Волонтерство, добродетельность, высшее учебное заведение, Косовский институт прикладного и декоративного искусства Львовской национальной академии искусств, социокультурная сфера, студенты.